

Pinja Perholehto - puhe Nurmijärven 120 v. juhlassa 16.11.2025

Arvoisa juhlaväki, hyvät ystävät,

Kun vuonna 1905 Nurmijärvelle perustettiin kolme sosialidemokraattista työväenyhdistystä, Suomi ei ollut vielä itsenäinen valtio. Elettiin sortovuosien aikaa: arki oli raskasta ja työpäivät pitkiä, mutta silti, täällä mielissä eli jo ajatus siitä, että parempi huominen on mahdollinen.

Ajattelen, että tänään me juhlimme juuri tätä periaatetta. Me kunnioitamme sitä peruskiveä, jonka varaan koko sosialidemokraattinen liike on rakennettu. Tänään me vaalimme menneitä sukupolvia, mutta katsomme myös eteenpäin.

On ilo saada puhua teille tänään kolmesta asiasta, jotka tiivistävät sekä menneen että tulevan: sivistyksestä, demokratiasta ja työväestä.

Arvoisa juhlaväki,

Kun 1900-luvun alussa elinkeinot alkoivat eriytyä ja teollisuus kasvaa, muuttui hiljalleen koko yhteiskunta. Kunnat ja kylät alkoivat näyttää toiselta. Ympäri nousi kunnallishallinnon rakennuksia, paloasemia, sairaaloita ja kouluja. Rakennettiin kirjastot sekä seura- ja työväentalot, joista tuli paitsi harrastamisen paikkoja, myös yhteisöllisyyden kehto.

Niissä ihmiset, joilla ei vielä ollut ääntä, löysivät sen. Työväentalojen seinien sisällä opittiin mikä on puheen voima, väittelyn taito ja kuuntelemisen arvo. Demokratiaa harjoiteltiin jo ennen kuin sitä oli edes oikeutena kirjoitettu lakiin.

Työväentaloilla opittiin paljon muutakin kuin yhteiskunnallista vaikuttamista. Niissä ymmärrettiin, ettei sivistys ole etuoikeus, vaan yhteinen tavoite.

Sivistys oli työläisen portti maailmaan – keino ymmärtää itseään, lukea, kirjoittaa, kehittää ja vaikuttaa. Sivistys on sana, joka voi kuulostaa ylevältä ja juhlalliselta, joskus vanhanaikaiseltakin. Ehkä juuri siksi tai siitäkkin huolimatta, sivistys on tärkeämpää kuin aikoihin.

Arvoisat kuulijat,

Elämme ajassa, jossa mielipide voi painaa enemmän kuin tieto ja tunne enemmän kuin harkinta. Jos väärä väite juoksee ympäri maailman ennen kuin totuus ehtii saada edes kenkiä jalkaan, ovat riskissä etenkin luottamus, demokratia ja yhteisöllisyys.

Sivistys on kykyä kysyä mikä on totta, keneen tai mihin voi luottaa ja miten asiat voisi perustella. Se on myös uteliaisuutta ja ymmärrystä siitä, kuinka vähän oikeastaan ymmärrämme.

Tieto ei ole mielipide. Molempia tarvitaan, mutta ne eivät ole sama asia.

Sivistys on myös sydämen sivistystä. Totuus ilman myötätuntoa tekee kovaksi, ja myötätunto ilman totuutta sokeaksi. Mielen ja sydämen pitää toimia rinta rinnan, jotta pystyy kuuntelemaan, asettumaan toisen asemaan ja joskus, kun tarpeen on, myöntämään oman erehtyväisyytensä.

Mutta miksi sivistys on meille sosialidemokraateille niin tärkeää?

Ajattelen, että syy löytyy historiasta. Suomi oli aikanaan hyvin köyhä maa. Vilkas muuttoliike vei väkeä tehtaisiin, perheet olivat suuria, asunnot ahtaita ja ruoka kallista. Työväestö teki ympäripyöreitä päiviä ja

koulutuksen puute piti monet paikallaan. Mutta osa sivistyneistöstä ymmärsi, ettei Suomi voi menestyä ilman työväestön - myös naisten - koulutustason nostamista.

”Sivistyksen pääperusteisiin kuuluvat äly ja tieto, tunne ja siveys, mutta ei ole olemassa eri älyä ja eri tietoa yläluokkaa ja alaluokkaa varten”, kiteytti Väinö Voionmaa. Ja hyvin kiteyttikin.

Syntyi ihanne nimeltä kansansivistys. Vuonna 1919 Voionmaa perusti Työväen Sivistysliiton, joka vei opintokerhot työväentaloille. Kursseilla opiskeltiin kansantaloutta, yhteiskuntaoppia ja kunnallistietoa, mutta myös kulttuuria, kirjallisuutta ja puhetaitoa. Kansansivistyksestä kasvoi menestystarina, jonka varassa Suomi nousi maailman tasa-arvoisimpien ja vauraimpien kansakuntien joukkoon.

Hyvät toverit,

kaiken edellä sanotun lisäksi sivistys on myös vastuuta sanoista. Jokaisen on tunnistettava, mitä omat teot ja puhe tekevät ympärille: kohottavatko ne vai lietsovatko ne; rakentavatko siltoja vai kaivavatko oja.

Erityisen painava tämä vastuu on päättäjillä. Sillä jos me emme pysy totuudessa, jos me itse sorrumme vääristelyyn, kuinka voisimme odottaa muiltakaan muuta?

Luottamus ei synny julistamalla, vaan arjessa. Siitä, että sana pitää ja lupaus kantaa. Luottamus ei ole pelkästään moraalinen hyve, vaan yhteiskunnan turvallisuuden peruskallio.

Siksi tässä ajassa olisi minusta kova kaipuu sellaisten instituutioiden tukemiselle, jotka vahvistavat totuutta kohti kulkemista, ja kehittävät kriittistä ajattelua: koulut, opistot, kirjastot, vapaa sivistystyö – ja luotettava media.

Viimeisen merkitystä ei pidä vähätellä. Se, että perussuomalaiset leimaavat toistuvasti mediataloja, ei ole ”vain kritiikkiä”, vaan se on tietoinen yritys horjuttaa demokraattisten instituutioiden ja luotettavan median uskottavuutta sekä rakentaa vaihtoehtoista todellisuutta, jossa lähinnä populistiset narratiivit herättäisivät enää luottamusta. Journalismin ongelmat näkyvät aina ennen pitkää myös demokratian ongelmina.

Viime vuosien ulko- ja turvallisuuspoliittiset muutokset, kuten Venäjän hyökkäys Ukrainaan, ovat muistutus siitä, että turvallisuustilanne voi muuttua nopeasti. Mutta myös siitä, kuin informaatiotosota ja disinformaatio voivat olla yhtä vaarallisia kuin aseet. Siksi julkisen ja riippumattoman median rooli on osa kriisinkestävyttä ja kansallista turvallisuutta.

Sivistys ei siis ole pelkkää tietoa, vaan myös turvaa ja toivoa. Ja toivoa koetellaan siellä, missä eriarvoisuus kasvaa. Kun elämä käy ahtaaksi, helpot, katteettomat lupaukset alkavat kuulostaa houkuttelevilta. Eriarvoisuuden torjuminen ei siten ole vain sosiaalipolitiikkaa, vaan se on myös demokratian puolustamista.

On välttämätöntä, että me sosialidemokraatit emme jatkossakaan lopeta sen puolesta työskentelemistä, että osaamistaso nousee, toimeen tulee ja että jokaisella on mahdollisuus paitsi oppia, myös osallistua niin, ettei tarvitsisi etsiä toivoa äärilaidoilta, kun se löytyy omasta arjesta, omasta yhteisöstä.

Arvoisat seminaarivieraat,

Kun sota oli ohi ja Suomi jälleenrakensi itseään, myös ammattiyhdistysliike ymmärsi, että todellinen jälleenrakennus alkaa tiedosta ja osaamisesta.

Arkkitehti Aulis Hämäläisen suunnittelema, luontoon sulautuva kokonaisuus mahdollisti sen, että Nurmijärvellä sijaitsevalla Kiljavan opistolla opittiin lakia, neuvottelutaitoa, esiintymistä ja järjestötyötä. Monelle opisto oli myös portti kunnalliseen päätöksentekoon ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen.

Koulutus on aina kuulunut sosialidemokratian sydämeen. Jo Turun puoluekokouksessa vaadittiin maksutonta koulutusta kaikille. Ajatus, joka aikanaan oli hyvin radikaali, saattaa nyt tuntua itsestään selvältä, koska me tiedämme, että tulevaisuuden hyvinvointi rakentuu osaamiselle. Tunnettiin, että koulutus on sosiaalisen nousun moottori.

Marinin hallitus teki suuren sivistyspoliittisen teon, kun se laajensi oppivelvollisuutta ja takasi toisen asteen opintojen maksuttomuuden. Mutta työ ei ole valmis.

Otan esimerkin. Katsotaan ammatillista koulutusta. Monessa oppilaitoksessa on siirrytty jatkuvaan hakuun, ryhmäopetuksesta on luovuttu ja yksilölliset opintopolut ovat arkea. Samaan aikaan kun oppiminen on monin paikoin pirstaloitunut, on yleissivistyksen rooli jäänyt taka-alalle – jopa muuttunut kirosanaksi.

Minusta tämä on huolestuttavaa. Kampaaja, lähihoitaja, maalari, sähköasentaja, elävät kaikki samassa yhteiskunnassa, tekevät paljon muutakin kuin työnsä. Kieli, lukutaito, yhteiskunnallinen ymmärrys ja arvostelukyky ovat heille yhtä tärkeitä kuin kaikille muillekin.

Siksi ainakaan me sosialidemokraatit emme voi hyväksyä ajatusta duunarikoulusta, josta ei olisi tietä jatko-opintoihin. Me emme saa rakentaa umpikujia työelämään. Jokaisella pitää olla oikeus unelmiinsa, mahdollisuus kasvaa, oppia ja nauttia sivistyksestä – taustasta, ammatista tai koulutuspolusta riippumatta.

Arvoisat kuulijat,

Kaikki alkaa lukutaidosta. 1800-luvulla täällä Nurmijärvellä pastori Bergh ja koulumestari Costiander aloittivat lukutaitokampanjan, jonka ansiosta myös nuori Aleksis Stenvall – tuleva Kivi – sai kipinän kirjalliseen uraansa.

Lukutaito on enemmän kuin tekninen kyky: se on ymmärrystä, osallisuutta ja kykyä erottaa tosi tarusta. Esimerkiksi kirjastot ovat siksi todella tärkeitä. Ne tarjoavat jokaiselle pääsyn tietoon ja kulttuuriin taustasta tai lompakon paksuudesta riippumatta.

Monelle meistä on opetettu, että on kaksi asiaa joiden kunnioitusta ei saa murentaa. Toinen niistä on leipä ja toinen kirja. Molemmat ovat olleet ja ovat edelleen suomalaisen hyvinvointivaltion kehityksen avaintekijöitä. Molempia vaalitaan nimenomaan arjessa: kouluissa, järjestöissä, valtuustoissa ja kylätaloilla.

Kouluissa on opetettava paitsi lukemista ja laskemista myös vaikuttamista ja vastuuta. Jokaiselle lapselle ja nuorelle on annettava kokemus siitä, että hänen äänellään on merkitystä. Ja yhtä tärkeää on, että ikäihmiset tuntevat, ettei heidän äänensä hiljene iän myötä, vaan että kokemuksella, muistilla ja elämäntiedolla on painoarvoa aivan loppuun asti.

Kaikkienensa yhteiskuntarauhaa, demokratiaa ja sivistyksen perusarvoa puolustava työ tehdään kunnissa – täällä Nurmijärvellä, laajemmin Keski-Uudellamaalla ja yhä edelleen muissa maakunnissa.

Hyvät ystävät,

Historian juuret pitävät meidät kiinni siinä, mistä tulemme, mutta eivät sido paikoilleen, vaan antavat voiman rakentaa uutta. Nurmijärvellä sosialidemokratian tarina on kulkenut jo yli 120 vuoden matkan. Siinä on kysytty tavallisten ihmisten työtä, sitkeyttä ja halua ymmärtää maailmaa.

Menneiden vuosien perintö näkyy tänään täällä salissa. Teissä, jotka huolehditte siitä, että demokratia ei ole vain sana paperilla vaan tapa elää yhdessä. Teissä, jotka avaatte ovia, pidätte ääntä, kannatte vastuuta ja jatkatte työtä, joka alkoi paljon yli sata vuotta sitten.

Pidetään kiinni totuudesta, vaikka se olisi vaikeaa. Pidetään huolta toisistamme, vaikka se olisi vaivalloista. Ja riidelkäämme jatkossakin reilusti ja sopikaamme kunnolla. Se on ehkä paras oppi, jonka tämä liike on meille lopulta kertonut.

Kiitos, että sain tulla juhlaanne. Valtavasti onnea 120-vuotiaalle Nurmijärven työväenliikkeelle. Kiitos teille, jotka olette rakentaneet, sivistäneet ja uskoneet parempaan huomiseen. - Kiitos.